

УДК 378:37.013-057.875

Куземко Леся Валентинівна

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки і психології

Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ

l.kuzemko@kubg.edu.ua

ЗМІСТ, ФОРМИ І МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Анотація. У статті охарактеризовано основні знання і практичні вміння, які складають структуру технологічної компетентності педагога і забезпечують ефективне виконання професійно-педагогічної діяльності; розкрито мету, зміст, форми та методи навчання студентів педагогічних спеціальностей, що сприяють формуванню технологічної компетентності майбутнього фахівця; представлено змістові блоки навчальної дисципліни «Нові педагогічні технології навчання», практичні завдання та завдання для самостійної роботи які орієнтують майбутніх вчителів на вироблення власної стратегії інноваційної професійної діяльності.

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність; професійна підготовка; професійна діяльність; педагогічна технологія; технологічна компетентність.

Актуальність дослідження. Сучасна освіта характеризується гуманістичними тенденціями щодо орієнтації на всебічну реалізацію особистісного потенціалу учня. Урахування потреб, інтересів, можливостей дітей змусили навчальні заклади перейти на технологічний етап розвитку. Застосування педагогічних технологій в роботі з дітьми вимагає від педагога не тільки дидактичних знань, але й сформованих механізмів щодо варіативного застосування змісту, форм і методів в реальному навчальному процесі як з урахуванням інтересів та здібностей учнів, так і його особистої творчої індивідуальності. Як зазначають науковці, окремі форми і методи навчання повинні поступитися цілісним педагогічним технологіям загалом і технології навчання – зокрема. Таким чином, вибір освітньої технології – це завжди вибір стратегії, пріоритетів, системи взаємодії, тактик навчання та стилю роботи вчителя з учнем [5, 60]. Це, в свою чергу, спонукає до ретельної розробки змісту, форм і методів підготовки майбутнього педагога, формування його технологічної компетентності.

Питання підвищення якості освіти шляхом її технологізації привертають увагу В. Беспалька, В. Гузєєва, М. Кларіна, Л. Мітіної, О. Пехоти, Г. Селевка, А. Сластьоніна та інших. Вчені С. Бондар [1, 82-90], О. Пометун [2, 112], С. Сисоєва [6, 32–41], М. Чошов [9, 21-27] розглядають проблему формування компетентності майбутнього педагога як структурний компонент формування особистості спеціаліста-професіонала; частину проблеми формування ціннісно-світоглядної спрямованості особистості фахівця; процес формування комплексу професійних компетенцій, що дозволяють виконувати професійні функції на достатньому й високому рівні. Проблема формування технологічної компетентності фахівця розглядалася у працях Н. Манько [3], О. Нікіфоровою [4], Л. Тишаковою [7], С. Хаялієвою [8] та ін. Поряд з тим, серед науковців не існує єдиного погляду на механізми формування технологічної компетентності майбутніх педагогів у вищих навчальних закладах.

Мета статті – розкрити зміст, форми та методи навчання у вищих навчальних закладах, що сприяють формуванню технологічної компетентності студентів педагогічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Однією із професійних компетентностей сучасних педагогів науковці визначають технологічну компетентність, як здатність реалізовувати педагогічні технології в освітньому процесі навчальних закладів. Зважаючи на актуальність досліджуваного поняття, звернемося до термінологічного аналізу. Зокрема, зарубіжні науковці трактують «компетентність» як здатність застосовувати знання та вміння ефективно й творчо в міжособистісних відносинах (під час взаємодії з різними людьми в соціумі) так само, як і в професійних ситуаціях [10, 6]. О. Пометун, наголошує на тому, що «компетентність людини це спеціально структуровані (організовані) набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання» [2, 18]. Нам імпонує авторитетна думка М. Чошанова про те, що «компетентність принципово нова якість професійної підготовки, яка містить у собі наступні ознаки: мобільність знань, критичність мислення, гнучкість методу» [9, 25]. Науковець вважає, що компетентність як специфічна якість сукупності знань і умінь виражається в наступному: компетентна

людина постійно оновлює свої знання і вони є оперативними та мобільними; компетентність припускає вміння обирати оптимальні рішення, аргументувати вибір, відкидати помилкові шляхи, тобто мати критичність мислення; компетентність включає як змістовний – знання, так і процесуальний – вміння, компоненти [9, 26].

Стосовно технологічної компетентності наводимо твердження Н. Манько, яка розглядає технологічну компетентність як систему креативно-технологічних знань, здібностей і стереотипів інструменталізованої діяльності з перетворення об'єктів (разом із суб'єктом і процесами) педагогічної дійсності [3, 227]. Л. Тишак розглядає технологічну компетентність як утворення, що містить знання, технологічні вміння та навички, креативно-технологічні здібності, технологізовану рефлексію, професійні якості [7, 20]. Щодо конкретних технологічних умінь, до них науковцем віднесено: вміння здійснювати аналіз наявних технологічних ресурсів, вміння проектувати (планувати) діяльність, визначати її цілі, здійснювати організацію та аналіз цієї діяльності, вміння оволодівати власним досвідом через рефлексію, здатність до самовираження, вміння перебудовувати застарілі технології. О. Нікіфорова розглядає технологічну компетентність як складову цілісної професійно-особистісної структури педагога. Науковець інтерпретує її як комплекс умінь проектування педагогічного процесу, починаючи з цілепокладання, вибору оптимального та адекватного змісту і способів здійснення педагогічної діяльності, і завершуючи аналізом і рефлексією відповідності отриманих результатів із запланованим [4, 24].

Отже, аналізуючи сутність технологічної компетентності педагога, доходимо висновку, що це – логічне поєднання теоретичних знань, способів організації освітнього процесу у навчальних закладах і практичних умінь застосовувати спроектовану освітню роботу, аналізувати і оцінювати результати. Теоретична складова виявляється у сформованості професійних знань щодо цілей, засобів, компонентів педагогічного процесу, розуміння важливості добирати та впроваджувати педагогічні технології з урахуванням індивідуальних особливостей дітей. Практична складова охоплює вміння проектувати педагогічний процес з

погляду найбільшої оптимальності, спрямовані на досягнення запланованого результату; співвідносити методи, засоби і технології з цілями навчання і розвитку дітей.

Названі компоненти технологічної компетентності майбутнього педагога поступово формуються у процесі опанування навчальних дисциплін професійно-практичного циклу. Але для узагальнення, поглиблення знань щодо педагогічних технологій та вдосконалення вмінь їхнього практичного застосування, студентам необхідно вивчати на випускних курсах узагальнюючі, інтегративні дисципліни. Однією з таких є дисципліна «Нові педагогічні технології навчання», яка викладається на четвертому курсі студентам напрямів навчання «Образотворче мистецтво» та «Музичне мистецтво».

Мета дисципліни – формування у студентів педагогічних спеціальностей загальних (соціальної, самоосвітньої, інформаційної), професійних (освітньої, дидактичної, дослідницької, рефлексивної) та фахових (методичної, технологічної, практично-творчої) компетентностей щодо застосування педагогічних технологій в освітньому процесі навчальних закладів: розуміння сутності педагогічних технологій; формування теоретичних знань і практичних умінь добирати, створювати та реалізовувати педагогічні технології навчання у майбутній професійно-педагогічній діяльності.

Основні завдання дисципліни: формування у студентів системи знань про технологічний підхід в освіті та перспективність його впровадження в освітній процес навчальних та позанавчальних закладів; ознайомлення з сучасними педагогічними технологіями навчання; формування технологічної компетентності майбутніх педагогів-мистецтвознавців.

У результаті опанування дисципліною у студентів формуються *знання* про: особливості гуманістичної спрямованості сучасної освіти; основи педагогічних технологій: сутність, класифікації, концептуальні ідеї, цільові орієнтації; особливості змісту та алгоритму впровадження сучасних педагогічних технологій в освітній процес навчальних та позанавчальних закладів. Та *уміння*: застосовувати психолого-педагогічні знання щодо пошуку оптимальних педагогічних технологій

навчання та поєднувати їх з вимогами й можливостями сучасної школи, позанавчальних закладів; розробляти та реалізовувати різні форми роботи, добираючи педагогічні технології з метою активізації пізнавальної діяльності дітей; активізувати процеси самовираження, самооцінки у колективній і груповій діяльності.

Засвоєння дисципліни базується на міждисциплінарних теоретичних засадах педагогіки, психології, фахових методик. Перевірка рівнів сформованості знань і вмінь здійснюється на практичних, індивідуальних заняттях із застосуванням різних педагогічних технологій, організовуючи індивідуальну, групову і колективну діяльність.

Навчальна дисципліна складається із двох змістових модулів та відповідних тем, які опрацьовуються на теоретичних і практичних заняттях.

Змістовий модуль I. Теоретичні аспекти впровадження педагогічних технологій в освітній процес

Теоретичні заняття:

- 1.1. Інноваційні тенденції розвитку сучасної освіти;
- 1.2. Технологічний підхід в освіті.

Практичні заняття:

- 1.1. Сутність та основні ознаки педагогічної технології;
- 1.2. Алгоритм впровадження нововведень в освітній процес навчального закладу;
- 1.3. Готовність педагога до впровадження педагогічних технологій.

Змістовий модуль II. Практичні аспекти впровадження педагогічних технологій в освітній процес

Теоретичні заняття:

- 2.1. Технології на основі особистісної орієнтації педагогічного процесу;
- 2.2. Технології на основі активізації та інтенсифікації діяльності учнів;
- 2.3. Технології на основі ефективності управління і організації навчального процесу.

Практичні заняття:

- 2.1. Системні і авторські педагогічні технології;
- 2.2. Проектування нестандартних уроків з використанням нових педагогічних технологій навчання;
- 2.3. Інформаційні технології в освіті: за і проти.

Під час опанування теоретичного матеріалу дисципліни у студентів формується теоретична складова технологічної компетентності. Щоб забезпечити формування практичної складової – необхідно щоб педагогічні технології стали одночасно інструментом навчання і об'єктом вивчення. Цього можна досягти ґрунтовно підійшовши до розробки практичних занять з використанням активних форм навчання. Наводимо приклади практичних занять, які розроблені і застосовуються під час вивчення дисципліни «Нові педагогічні технології навчання» для студентів напряму підготовки «Музичне мистецтво»:

1) *Алгоритм впровадження нововведень в освітній процес навчального закладу.* Мета: формування знань та вмінь щодо впровадження нововведень в освітній процес навчального закладу; набуття практики колективної діяльності у виробленні рішень.

Робота в малих групах:

Завдання 1. Охарактеризувати сучасні проблеми навчання школярів музики. Сформулювати дві актуальні проблеми (*мозковий штурм*).

Завдання 2. Розробити кожній підгрупі свій педагогічний проект вирішення конкретної проблеми.

Завдання 3. «Аукціон проектів» (аналіз запропонованих проектів на загальному пленумі).

Завдання 4. Розробити алгоритм впровадження нововведення, яке витримало «експертизу».

Рефлексія учасників («Які процеси відбувались у групі?», «Які ідеї забезпечували групову роботу?», «Який вклад кожного члена групи у вирішення проблеми?» тощо).

2) *Інформаційні технології в освіті: за і проти.* Мета: формування вмінь: розробляти і презентувати методичні розробки уроків з використанням

комп'ютерних технологій; аналізувати, робити висновки; творчо підходити до вирішення поставлених завдань.

Попередня робота: самостійна робота студентів із підготовки методичної розробки фрагменту уроку музики для учнів 4 класу (тема за вибором студентів) – одна підгрупа за допомогою мультимедійної дошки, друга – без використання комп'ютера.

Завдання 1. На початку заняття вивчаються думки студентів стосовно впливу (негативного, позитивного) інформаційних технологій на опанування учнями початкової школи навчального матеріалу на уроках музики за допомогою розроблених електронних форм, які дозволяють одразу переглядати результати у вигляді діаграм.

Завдання 2. Представлення групами методичних розробок уроків (одна група з використанням комп'ютерних технологій, інша – без їхнього використання).

Завдання 3. Колективне обговорення: яка інформація сприймається і запам'ятовується краще (порівнюються думки із результатами попереднього опитування).

Завдання 4. Проведення «круглого столу» з обговоренням наступних питань:

- чи допомагають вам у навчанні інформаційні технології, як саме?
- як можливо застосовувати інформаційні технології для ефективного навчання учнів?

Висновки. Співставлення студентами самооцінки роботи на занятті із оцінкою одногрупників.

Варіативне використання активних форм і методів організації навчальної діяльності на заняттях сприяє усвідомленому опануванню студентами теоретичного матеріалу, розвиває критичне ставлення до застосування технологій у освітньому процесі. А це, у свою чергу, формує технологічну компетентність як професійну якість педагога.

Значне місце у навчальному процесі приділено інформаційним технологіям, як сучасному і ефективному засобу розвитку інноваційної особистості майбутнього вчителя. Досить ефективним, на наш погляд, є

використання можливостей Е-диску, що дозволяє студентам виконувати індивідуальні та колективні пошуково-дослідницькі, самостійні роботи у вигляді електронних презентацій, форм опитування, карт знань, ігор. Студенти створюють власні електронні портфоліо які поповнюються протягом усього періоду вивчення дисципліни. Це методичні розробки, відеофрагменти уроків з використанням інтегрованих, інтерактивних технологій; словники, створені студентами до тем; довідкові матеріали; схеми; проекти тощо. Наприклад, навчально-пошуковий проект на тему: «Педагогічні технології в роботі вчителя музичного мистецтва», студенти виконують групами у формі блогу. На його сторінках розміщують цікаві матеріали, власні методичні доробки фрагментів занять; діляться думками і обговорюють питання щодо використання педагогічних технологій у роботі з учнями тощо.

Перевірка результативності розроблених змісту, форм і методів формування технологічної компетентності студентів відбувається під час переддипломної педагогічної практики в школах. Як критерії сформованості технологічної компетентності студента, під час проведення уроків з учнями, нами виділені наступні:

- наявність чіткої та діагностично заданої навчальної мети, як очікуваного результату навчання, засобів діагностики досягнення цієї мети;
- подання навчального змісту у вигляді системи пізнавальних і практичних завдань;
- оптимального добору засобів взаємодії учасників навчального процесу на кожному етапі (вчителя і учнів, учнів один з одним, взаємодія їх із засобами навчання);
- критичний і адекватний самоаналіз проведеного уроку.

Висновок. Таким чином, можемо стверджувати, що формування технологічної компетентності майбутніх педагогів ґрунтується на потребах сьогодення і є обов'язковим компонентом професійної підготовки. Застосування різноманітних педагогічних технологій у процесі навчання майбутніх вчителів підвищує рівень розвитку професійної майстерності, за умови ґрунтовної розробки змісту, форм і методів формування технологічної компетентності. Перспективним

напрямом подальшої роботи є питання розробки системи засобів перевірки якості засвоєння навчального матеріалу студентами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондар С. Термінологічний аналіз понять «компетенція» і «компетентність» у педагогіці: сутність та структура / Сергій Бондар // Освіта і управління. – 2007. – Т.10, №2. – С. 82-90.
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.
3. Манько Н. Н. Теоретико-методические аспекты формирования технологической компетентности педагога : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.01 / Манько Наталия Николаевна. – Уфа, 2000. – 227 с.
4. Никифорова Е. И. Формирование технологической компетентности учителя в системе повышения квалификации : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Никифорова Елена Ивановна. – Чита, 2007. – 242 с.
5. Перспективні освітні технології : Наук.-метод. посібник. / За ред. Г.С. Сазоненко – К. : Гопак, 2000.– 560 с.
6. Сисоєва С. О. Вектор розвитку особистості у постіндустріальному суспільстві / Світлана Олександрівна Сисоєва // Неперерв. проф. освіта : теорія і практика. – 2001. – Вип. I. – С. 32–41.
7. Тишакова Л. Т. Формування технологічної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеню канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. Т. Тишакова. – Луганськ, 2005. – 20 с.
8. Хаялиева С. З. Технологическая компетентность как составляющая профессиональной компетентности будущих инженеров-педагогов / С. З. Хаялиева // Ученые записки Крымского инженерно-педагогического ун-та. – 2012. – Вып. 34. – С. 116–119
9. Чошонов М. П. Дидактическое конструирование гибкой технологии обучения / М. П. Чошонов // Педагогика. – 1997. – №2. – С. 21-27.
10. Quality education and competencies for life / Workshop 3/ Background Paper – 2004. – Р. 6.

Рецензент

Іванюк Г.І. – д. пед. н., доц.

Стаття надійшла до редакції 24.03.2015

СОДЕРЖАНИЕ, ФОРМЫ И МЕТОДЫ ФОРМИРОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Куземко Леся Валентиновна

кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры педагогики и психологи,
Киевский университет имени Бориса Гринченко, г. Киев
l.kuzemko@kubg.edu.ua

Аннотация. В статье охарактеризованы основные знания и практические умения, которые составляют структуру технологической компетентности педагога и обеспечивают эффективное выполнение профессионально-педагогической деятельности; раскрыты цели, содержание, формы и методы обучения студентов педагогических специальностей, способствующих формированию технологической компетентности будущего специалиста; представлено содержание модулей учебной дисциплины «Новые педагогические технологии обучения», практические задания и задания для самостоятельной работы, которые ориентируют будущих учителей на выработку собственной стратегии инновационной профессиональной деятельности.

Ключевые слова: компетентность; профессиональная компетентность; профессиональная подготовка; профессиональная деятельность; педагогическая технология; технологическая компетентность.

CONTENT, FORMS AND METHODS OF FORMING TECHNOLOGICAL COMPETENCE STUDENTS OF TEACHING PROFESSIONS

Lesya V. Kuzemko

PhD in pedagogics, senior lecturer in department of Pedagogy and Psychology

Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv

l.kuzemko@kubg.edu.ua

Abstract. The article describes the basic knowledge and practical skills that make up the structure of the technological competence of the teacher and ensure effective implementation of vocational and educational activities; disclosed the purpose, content, methods of teaching students of teaching professions, contributing to the formation of the technological competence of future specialist; presents semantic units of the course «New educational technology training», practical tasks and tasks for independent work that orient future teachers to develop their own innovative profession strategies.

Keywords: competence, professional competence; training; professional activity; educational technology; technological competence.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Bondar C. Terminological analysis of the concept of «competence» in pedagogy: the essence and structure / Cerhii Bondar// *Ocvita i upravlinnia*. – 2007. – Т.10, №2. – P. 82-90. (in Ukrainian)
2. Competence approach in modern education: world experience and Ukrainian possibilities : Library of education Politicians / Under ov. ed. O. V. Ovcharuk. – K. : «K.I.C.», 2004. – 112 p. (in Ukrainian)
3. Man'ko N.N. Theoretical and methodological aspects of the formation of technological competence of teacher: Thesis. ... Candidate ped. Sciences: 13.00.01 / Man'ko Natalija Nikolaevna. – Ufa, 2000. – 227 p. (in Russian)
4. Nikiforov E. Formation of technological competence of the teacher in-service training system: Dis. ... Candidate ped. Sciences: 13.00.08 / Nikiforova Elena Ivanovna. – Chita, 2007. – 242 p. (in Russian)
5. Perspective Educational Technology: Scientific and method. guide. / Under red. H.S. Sazonenko – K. : Hopak, 2000.– 560 p. (in Ukrainian)

6. Sycoieva S. O. Vector of personal development in post-industrial society / / Svitlana Olekcandrivna Sycoieva // Nepererv. prof. ocvita : teoriia i praktyka. – 2001. – Vol. I. P. 32-41. (in Ukrainian)
7. Tyshakova L.T. Formation of technological competence of future teachers of foreign languages: Thesis for obtaining degree of candidate. ped. sciences specials. 13.00.04 "Theory and Methods of Professional Education" / L. T. Tyshakova. – Luhansk, 2005. – 20 p. (in Ukrainian)
8. Hajalieva S. Z. Technological competency as a component of professional engineers competence of future teachers / S. Z. Hajalieva // Uchenye zapiski Krymskogo inzhenerno-pedagogicheskogo un-ta. – 2012. – Vol. 34. – P. 116-119. (in Russian)
9. Choshonov M.P. Didactic designing of flexible technology education/ M. P. Choshonov // Pedagogika. – 1997. – №2. – P. 21-27. (in Russian)
10. Quality education and competencies for life / Workshop 3/ Background Paper – 2004. – 78 p.